

Fagskoleutvalget
Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
0032 OSLO

Deres referanse:

Vår referanse:
13/273-3

Vår dato:
10.02.2014

Innspill til Fagskoleutvalget

Universitets- og høgskolerådet (UHR) takker for muligheten til å møte Fagskoleutvalget mandag 16. desember 2014, og oversender som lovet en skriftlig oppsummering av sine kommentarer.

INNLEDNING

Fagskoleutdanningen har vært lite fremme i den utdanningspolitiske debatten, også når hele utdanningslinjen blir vurdert. Fagskoleutdanning er en viktig tertiærutdanning for dem med fag-, svennebrev eller yrkeskompetanse. Totalt rundt 16 000 tar slik utdanning.

Fagskoleutdanningen skal gi en yrkesrettet utdanning som nærings- og samfunnslivet trenger. Det er positivt og viktig at det nå er opprettet et utvalg som skal se på fagskoleutdanningen, slik at denne kan utvikles til å bli en god utdanningsvei godt tilpasset en helhetlig utdanningspolitikk.

Flere av punktene i mandatet til utvalget kan berøre universitets- og høyskolesektoren. Universitetene og høyskolene har et adskillig bredere samfunnsoppdrag, krav om at utdanningen skal være forskningsbasert og strengere krav til kvalifikasjonene til lærerne. Det er forventet av universiteter og høyskoler at de også skal drive formidling i tillegg til undervisning og forskning av høy internasjonal kvalitet.

UHR har merket seg at noen forhold som det kan være aktuelt å få vurdert, ikke er med i mandatet til utvalget, blant annet:

Har markedet regulert tilbudet av fagskoleutdanninger på en hensiktsmessig måte slik som det var forutsatt da lov om fagskoleutdanning ble vedtatt?

Andre skoler er bibeholdt under voksenopplæringsloven. Har det, eller vil det ha, noen innvirkning på hva som er aktuelle fagskoletilbud og muligheten for en spissere profil på fagskoleutdanningen?

Eksisterer det et utdanningsbehov for dem som har valgt og fullført studieforberedende program i videregående skole, men som så blir klar over at det var en videregående yrkesutdanning de virkelig ønsket seg? Dette kan være vanskelig å få til med dagens regelverk for videregående opplæring. Er det da fagskoleutdanningen som skal dekke behovet?

KVALITET I TERTIÆRUTDANNING

Med et snitt på 10,6 studenter pr. tilbud (pr. klasse) så er det å ha god kvalitet på utdanningene en utfordring, særlig når markedet/ søkningen skal avgjøre hvilke tilbud som

skal gis. UHR antar at flere av de utfordringer som ble påpekt for høyere utdanning i Stjernøutvalget også gjelder for fagskoleutdanningen. Den faglige robustheten, både kvalitativt og kvantitativt, er som oftest avgjørende for utdanningskvaliteten. Dette kommer også tydelig frem i de signaler som kommer fra Kunnskapsdepartementet. UHR savner derfor en debatt og prosess rundt hvordan få mer robuste faglige miljøer i fagskoleutdanning. En slik prosess må skje i nært samarbeid med nærings- og samfunnsliv. Det er nærmest det motsatte som har skjedd siden fylkene har fått større ansvar for fagskoleutdanning enn det som lå i loven da den ble vedtatt. UHR tror at det Oppland og Hedmark fylke har gjort ved å slå sammen sine fagskoler til en, er en riktig vei å gå.

TIL NOEN PUNKTER I MANDATET

Kvaliteten og relevansen av tilbudene må stå i fokus for hver enkelt tilbyder. Skal fagskoleutdanning bli synlig og få status, må den få en klar profil og tilbyderne av fagskoleutdanning må samarbeide om å få frem dette. Utvalget bør se på om det overordnede spørsmålet om relevans, profil og status vil bli klarere og kvaliteten i fagskoleutdanningen bedre dersom opptakskravet kun skal være fullført yrkesfaglig videregående opplæring eller tilsvarende realkompetanse. Dette vil da si en tydelig tertiær utdanning som er en påbygging eller videreutdanning for dem med fag-, svennebrev eller yrkeskompetanse. En premiss i arbeidet med å etablere fagskoleutdanninger var at de utdanningene som ble gitt av «andre skoler» i voksenopplæringsloven enten skulle utvikles til å bli fagskoleutdanninger eller til videregående opplæringstilbud. Det at andre skoler likevel er beholdt i voksenopplæringsloven, kan gi en ny mulighet til å se på dette spørsmålet. Profilen til enkelte typer av fagskoleutdanning vil kunne bli tydeligere om Kunnskapsdepartementet gis mulighet til å fastsette nasjonale planer for de fagskoleutdanningstypene som avtagerne, tilbyderne og studentene ser behovet for, og også har ønsker om nasjonale planer for. I Universitets- og høyskoleloven har Kunnskapsdepartementet sikret seg en slik mulighet for flere profesjonsutdanninger innen høyere utdanning.

Skal en utdanning ha en god relevans, må det være godt samarbeid med aktuelle arbeidsgivere om utvikling av tilbudet, noe som også fremkommer av Kandidatundersøkelsen¹. Helsedirektoratet har vært tungt inne i utarbeidelsen av planene for fagskoleutdanninger innen helse og sosialfag og disse utdanningene har en klar relevans til arbeidslivets behov.

Kandidatundersøkelsen viser at for typer av fagskoleutdanninger hvor de fleste av utdanningene har relevant fag-, eller svennebrev som opptakskrav, er en stor andel av de utdannede kandidatene i arbeid, mens få av kandidatene fortsetter med mer utdanning. Hvorfor så mange i andre grupper av fagskoleutdanning studerer videre, fremkommer ikke klart av kandidatundersøkelsen, men utløser spørsmålet om de ferdige kandidatene mener at de må ha mer utdanningen for å få relevant arbeid.

For å øke relevansen i fagskoleutdanningene tror UHR at utvalget bør se på om fagskoleloven skal inneholde pålegg om at næringslivet aktivt deltar i utarbeiding av planer for hver fagskoleutdanning og/eller at næringslivet skal ha representasjon i styrene. UHR er usikker på om det foreligger nok dokumentasjon til å kunne trekke noen klare konklusjoner angående dette.

Innen teknologi er Y-vei og fagskoleutdanning utdanningstilbud som har samme rekrutteringsgrunnlag, søkere med fag- eller svennebrev. Y-vei antas derfor å konkurrere med fagskoleutdanning om søkere. Det er ikke utredet om Y-veien rekrutterer søkere med andre kvalifikasjoner og bakgrunn enn fagskoleutdanninger. Hvis Y-vei rekrutterer de beste søkerne og overlater de andre til fagskoleutdanningene, er det et problem for fagskoleutdanningene i relasjon til å fremstå som kvalitative gode utdanninger. UH-sektoren

¹ NIFU rapport 31/2012: Fagskoleutdannede – hvem de er og hvor de går

er interessert i at søkerne til høyere utdanning er godt kvalifiserte for studiene de søker på, og UHR vet at til Y-veiene i ingeniørutdanning ved Høgskolen i Telemark har de opptatte søkerne vært godt kvalifiserte. Når næringslivet uttaler seg om sitt behov for utdannede, vil det være en fordel om næringslivet vurderer Y-vei og fagskoleutdanning samtidig og er tydelig på hva de ser for seg av behov for disse to forskjellige utdanningstypene. Til hvilke oppgaver ønsker næringslivet seg fagskoleutdannede og til hvilke oppgaver ønskes det bachelor kandidater som også har fag-, svennebrev? Kan næringslivet være tydelig på det, vil det være med på å tydeliggjøre hva en fagskoleutdanning skal være.

Enkelte av UHRs medlemsinstitusjoner har lang erfaring (40 – 50 år) med innpassing av fagskoleutdanning i høyere utdanning. Det gjelder særlig teknisk fagskoleutdanning/utdanning fra tekniske fagskoler. I 2013 har UHRs Nasjonalt råd for teknologisk utdanning utarbeidet en rapport om innpassing av teknisk fagskoleutdanning i ingeniørutdanning (som ble overlevert til utvalgets sekretariat). Det gjenstår en del arbeid med å få implementert forslagene i rapporten. En viktig forutsetning for å få til slike innpassinger er at det innen de enkelte fagfelt og utdanningstyper bygges opp et samarbeid som skaper tillitt. I arbeidet med den overnevnte rapporten har representanter fra aktuell fagskoleutdanningen deltatt.

Det at det ikke eksisterer formelle nasjonale planer for de tekniske fagskoleutdanningene medfører at innpassingsarbeidet blir vanskeligere. Innpassingen vil variere ut fra hvor fagskoleutdanningen er tatt og hvilken spesifikk ingeniørutdanning fagskolekandidaten tas opp til. Erfaringen tilsier også at skal de med teknisk fagskoleutdanning klare ingeniørutdanning, må de ha et tillegg i matematikk og fysikk før ingeniørutdanningen påbegynnes eller tilpasset i første semester. Skal det gjelde generelle ordninger for fagskoleutdanning som grunnlag i høyere utdanningen uten spesifikke relevante faglige kvalifikasjoner, kan det veldig lett skape tapere. Det kan igjen indirekte lett komme til å sette spørsmålstegn ved kvaliteten til fagskoleutdanningene. Den ovennevnte rapporten viser at UHR vil og kan se på mulige innpassinger som kan være aktuelle og faglig forsvarlige. Dette gjøres i et samarbeid mellom representanter fra fagskoler og høyere utdanning.

Når det gjelder spørsmålet om hvorvidt fagskolepoeng skal skifte navn til studiepoeng i fagskoleloven, vil UHR påpeke at fritak og innpassing i høyere utdanning reguleres av Universitets- og høyskoleloven. De faglige progresjonskrav i den enkelte studieplan er viktige og avgjørende når det gjelder innpassing. For fritak og/eller innpassing vil læringsutbytte være sentralt. Høyere utdanning er forskningsbasert og det fremkommer i læringsutbyttebeskrivelsene. Dersom studenter i fagskolen oppnår sine «studiepoeng» som ikke gir noen reell uttelling i høyere utdanning, kan det lett føre til at fagskoleutdanningene blir oppfattet mindre positivt av potensielle søker og i samfunnet generelt.

UHR ser ingen grunn til at fagskoleutdanningen skal etterstrebe å bli forskningsbasert. Kravet om at høyere utdanning skal være forskningsbasert gjenspeiler seg i kravet til lærerkvalifikasjonene. Fagskoleutdanningene har i motsetning til videregående opplæring og høyere utdanning ingen lovfestede krav til lærernes kvalifikasjoner verken faglig eller pedagogisk. Det er noen krav i kriteriene NOKUT har for godkjenning, men disse er ikke like store som i videregående opplæring. Fylkeskommunene bruker stort sett de samme krav til lærere i sine fagskoleutdanninger som til sine lærere i videregående opplæring. UHR er usikker på om det at fylkeskommunene bruker slike krav kan leses ut av kandidatundersøkelsen.

Avslutningsvis vil UHR påpeke at det er viktig å se helheten i landets utdanningstilbud og at unødvendige hindringer i overganger ikke er ønskelig. Samtidig må det ikke skapes overgangsordninger som er urealistiske i forhold til mulighet for å gjennomføre, og som dermed skaper tapere. Det må være faglig forsvarlige overganger. Det forutsetter et samarbeid mellom alle utdanningsnivåene allerede på et utredningsnivå. Dette har vi dessverre i det siste sett lite til.

Med Kunnskapsløftet er de faglige kravene i matematikk økt for generell studiekompetanse. Forskjellen mellom matematikk i generell studiekompetanse og i fagutdanning har økt fra to uketimer til fem uketimer, noe som må tas med når utvalget skal se på opptakskravene til fagskoleutdanningene. Det er viktig at fagskoleutdanningene har fokus på å være yrkesrettet. Utvalget bør i relasjon til opptakskrav også vurdere om det skal innføres samme krav til minimumsalder for realkompetansevurdering som er i både Opplæringsloven og Universitets- og høyskoleloven – nemlig 25 år.

Vennlig hilsen

på vegne av

Ola Stave
generalsekretær

Ole Bernt Thorvaldsen
seniorrådgiver